

7 Působení soukromých bezpečnostních služeb v České republice

Oldřich Bureš

Vzhledem k absenci akademického výzkumu problematiky privatizace bezpečnosti v České republice si tato kapitola klade dva cíle.³²⁴ Za prvé, s využitím jednoho z nejnovějších analytických modelů tzv. globálních bezpečnostních montáží (*global security assemblages*) Abrahamsenové a Williamse, který byl již představen ve druhé kapitole, provést analýzu dosavadního průběhu a současného stavu privatizace bezpečnosti v České republice s důrazem na služby soukromých bezpečnostních společností poskytované v oblasti tzv. vnitřní bezpečnosti. Za druhé, s využitím poznatků ze zahraniční literatury a ze strukturovaných rozhovorů s majiteli v ČR působících SBS provést analýzu již více než dvacetileté absence samostatné právní normy regulující činnost soukromých bezpečnostních služeb v České republice. Struktura kapitoly kopíruje výše uvedené pořadí jejích jednotlivých cílů. Autor při jejím zpracování vycházel pouze z veřejně dostupných zdrojů, akademické literatury (převážně zahraniční) a ze strukturovaných rozhovorů s osmi majiteli a/nebo vrcholovými manažery v České republice působících soukromých bezpečnostních služeb uvedenými v úvodu této publikace.

♦♦♦♦♦
134 Části textu této kapitoly byly publikovány v rámci studie v *Politologickém časopise* č. 1 (2013). Autor tímto děkuje dvěma anonymním recenzentům za jejich náměty a připomínky.

Současný stav působení soukromých bezpečnostních služeb v České republice

Působení soukromých bezpečnostních služeb v České republice se doposud nestalo předmětem vědeckého výzkumu v rámci České republiky či v zahraničí. Následující odstavce proto nabízejí přehled základních dat a historického vývoje působení SBS v ČR a snaží se o jejich interpretaci s využitím výše představeného analytického modelu Abrahamsonová a Williamse. Hned úvodem je nicméně nutné podotknout, že množství dat pochází z dokumentů od samotných SBS a/nebo jejich asociací,³²⁵ ponechávám až do roku 2008 Český statistický úřad nepublikoval žádná relevantní data o českém trhu s SBS kvůli absenci speciálních kódů Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE pro obor bezpečnostních služeb.³²⁶ Autor této kapitoly se nicméně snažil o verifikaci co největšího množství dat formou triangulace různých zdrojů, včetně statistik dokumentů státní správy (zejména dokumenty MPO a MV) a rozhovorů s majiteli a/nebo vedoucími manažery v České republice působících SBS.

Z dostupných základních dat je patrné, že trh se soukromými bezpečnostními službami v České republice dlouhodobě roste od devadesátých let minulého století, co se počtu SBS i jejich zaměstnanců týče (viz tabulku 2). Dle nejnovějších údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) dosáhl v červenci roku 2012 celkový počet registrovaných SBS v České republice čísla 7 094, nicméně podle týdeníku *Ekonom* pouze 200–300 SBS skutečně vyvíjí nějakou reálnou činnost.³²⁷ Tato informace potvrdila i většina autorům oslovených majitelů a/nebo manažerů v České republice působících SBS, kteří pro takto vysoké celkové počty SBS nabídli zejména následující vysvětlení:

325. Zejména tři *Zprávy o stavu trhu soukromých bezpečnostních služeb v České republice publikované Unii soukromých bezpečnostních služeb České republiky v letech 2004–2005 a 2010.*

326. SBS byly evidovány pod OKEČ 74.60 – pátrací a ochranné služby.

327. Petra Sýkorová, "ABL 'vládnutí' prospělo. Loni zvýšila obrát o 30 procent," *Ekonom* 20. 4. 2011, <<http://ekonom.ihted.cz/cl-51628070-ekonom-cz-abl-vladnuti-prospelo>> -loni-zvysila-obrat-o-30-procent> (citováno 17. 5. 2011).

- absence samostatné právní regulace činnosti SBS;
- existence švarcsystému;
- nízké náklady pro vstup na trh;
- velký počet malých SBS na jednu zakázku či „rodinných“ SBS;
- účelové zakládání SBS za účelem zneužívání státních dotací a/nebo tunelování podniků;
- jedna z mála možností uplatnění pro pracovníky veřejných bezpečnostních sborů, včetně příslušníků StB a SNB v devadesátých letech 20. století.

Všechny tyto důvody jsou přitom dle dotazovaných majitelů a manažerů v České republice působících SBS výsledkem nečinnosti či alespoň nedostatečné činnosti, relevantních státních orgánů, což lze dle výše uvedeného modelu Abrahamsonové a Williamse interpretovat jako selhání symbolické moci českého státu, které pro představitele SBS otvírá možnosti k legitimizaci zajištění bezpečnosti soukromými aktéry.

Z dostupných dat uvedených v tabulce 2 lze také potvrdit i další tvrzeň dotazovaných majitelů a manažerů v ČR působících SBS týkající se naprosté převahy počtu fyzických osob podnikajících coby osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), neboli malých, tzv. rodinných SBS. Jejich celkový procentuální počet nicméně dlouhodobě mírně klesá (z 86 % v roce 2002 na 79 % v roce 2012), což lze chápat jako pozvolnou konsolidaci českého trhu se soukromými bezpečnostními službami. Naopak ekvivalentně v čase pozvolna roste počet právnických osob (ze 14 % v roce 2002 na 21 % v roce 2012). Dle tajemníka USBS Zapletalova lze tyto trendy zejména v posledních letech vysvětlit i tím, že osoby fiktivně podnikající coby OSVČ se více bojí citelnějších postihů za provozování švarcsystému, případně některých z nich již „odešli do důchodu.“ Růst počtu právnických osob je pak údajně důsledkem „optimalizace“ SBS, které se dále dělí, a vstupu nových subjektů na český trh.

Celkový počet pracovníků SBS od roku 2003 představuje více než 1 % všech pracovníků v soukromém sektoru, což ze SBS činí jednoho z největších zaměstnavatelů v České republice. Dle tajemníka USBS Zapletalova se přitom počet zaměstnanců SBS bude i nadále zvyšovat v přímé úměře s rostoucím věkem pro odchod do důchodu. Zaměst-

Privatizace bezpečnosti: České a zahraniční zkušenosti

návání jinak poměrně těžko uplatnitelných žadatelů o práci (kvůli předúchodovému věku, nízkému vzdělání, zdravotním handicapům atd.) lze však vnímat dvěma úhly pohledu. Za prvé jako pozitivum z hlediska snižování celkové nezaměstnanosti v České republice, neboť za druhé jako negativum pro obor soukromé bezpečnosti, neboť kvalita mnohých jeho koncových pracovníků (zejména v oblasti fyzické ostrahy) je mnohdy velmi nízká. To vede i k velké fluktuaci zaměstnanců SBS, kterou generální ředitel Securitas ČR odhaduje na 20–40 % ročně,³²⁸ což také „v praxi znamená, že SBS již prošlo od devadesátých let přes 100 000 občanů ČR. Z toho ale plyne negativní image, minimální mzda, za kterou nelze přijímat nové, mladé a vzdělané lidi.“ Navíc ze zpráv USBS i z některých rozhovorů s majiteli a/nebo manažery v ČR působících SBS vyplývá, že některé SBS systematicky zneužívají možnost čerpání státního příspěvku na zaměstnávání zdravotně postižených v souladu s ustanovením § 7b zákona č. 435/2004 Sb. zákona o zaměstnanosti,³²⁹ ačkoliv je zřejmé, že v oboru bezpečnostních služeb by měl zdravotní stav pracovníka odpovídat požadavkům na jeho pracovní činnost (více viz box 5).

Tab. 9 Počet v České republice působících soukromých bezpečnostních služeb a počet jejich pracovníků

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Celkový počet SBS*	3 966	3 482	4 388	4 918	5 460	5 731	5 968	6 109
Počet fyzických osob (OSVČ)	?	?	?	?	?	4 934	5 116	5 169
Počet právnických osob	?	?	?	?	?	797	852	913
Počet pracovníků všech SBS**	?	?	?	?	?	44 174	49 445	51 019

³²⁸ Die tajemníka USBS je to cca 20 % ročně. Tato čísla se jeví jako realistická až minimalistická z mezinárodního hlediska – akademické studie z USA například fluktuaci zaměstnanců tamních SBS odhadují na 100–400 % ročně. Dempsey, *Introduction to Private Security*, 69; Sklansky, "Private Police and Democracy," 103.

³²⁹ Citované ustanovení zákona o zaměstnanosti umožňuje subjektům, které zaměstnávají více jak 50 % zaměstnanců se zdravotním postižením čerpat příspěvek na jejich zaměstnávání až do výše 8 000 Kč měsíčně. Zároveň jsou subjekty zaměstnávající zdravotně postižené zvýhodněny při zadávání veřejných zakázek dle ustanovení § 101 zákona č. 137/2006 Sb. o zadávání veřejných zakázek.

Box 5 Problematika zaměstnávání zdravotně postižených osob SBS působícími v ČR

V prvé řadě je problémem to, že se z oboru komerční bezpečnosti stal peňozvod těch nejhroších odčerpávačů státních finančních prostředků. A to i legálním odčerpáváním přes invalidy, což není nic proti invalidům, ale pomocí tohoto nesmyslu se prakticky vyřadili z pracovního procesu zdraví lidé a stát dvakrát platí jednoho člověka – jednou toho invalidu a podruhé toho zdravotně nezaměstnaného. To je takový nesvar, který snad nemá žádný jiný obor. U nás ten invalida je snížení odborné způsobilosti jako takové, a hlavně vyřazení toho zdravotního pracovníka. (Kameník, ASBS ČR)

Záměr zákonodárce při stanovování různých forem podpory zaměstnávání osob se zdravotním postižením byl jednoznačně motivován snahou přispěvkem odstranit sníženou výkonnost zaměstnanců se zdravotním postižením, umožnit zaměstnavateli učinit taková opatření, aby mohl tyto osoby zaměstnávat. V oblasti SBS však k ničemu takovému nedochází. Bez ohledu na to, zdali jde o osobu se zdravotním postižením, či nikoli, musí její zdravotní stav odpovídat požadavkům na danou pracovní činnost... Jinak řečeno, tyto osoby jsou zaměstnatelné i bez příspěvku na jejich zaměstnávání, který tak slouží pouze a jen k dotácím ceny na poskytnuté služby a získům subjektů, které vznikají pouze za účelem zaměstnávání osob se zdravotním postižením a čerpání této dotace. ... Celkově přímé zbytečné vynaložené prostředky na zaměstnávání zdravotně postižených osob v oblasti SBS ... jsme vypočetali na cca 480 milionů ročně. Popsaná situace s sebou nese další rizika, tentokrát reálná bezpečnostní rizika pro objekty a subjekty, kterým mají být bezpečnostní služby poskytovány. ... Objekty veřejné sféry nejsou v mnoha případech střeženy zaměstnanci s odpovídajícím

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Celkový počet SBS*	6 291	6 385	6 419	6 748	6 748	7 001	7 201	7 094
Počet fyzických osob (OSVČ)	5 341	5 398	5 381	5 599	5 510	5 651	5 728	5 603
Počet právnických osob	950	987	1 038	1 149	1 238	1 350	1 473	1 491
Počet pracovníků všech SBS**	53 229	52 963	54 490	56 352	53 403	52 703	56 711	54 860

Zdroj: * Pro roky 1997–2001 Ministerstvo průmyslu a obchodu, pro roky 2002–2007 Český statistický úřad dle OKEČ 74.60, od roku 2008 Český statistický úřad dle CZ-NACE 80.00 až 80.30. Údaj za rok 2012 je k červenci tohoto roku. ** Český statistický úřad dle OKEČ 74.60 do roku 2007, od roku 2008 dle CZ-NACE 80.00 až 80.30. Údaj za rok 2012 je k červenci tohoto roku. „?“ znamená, že údaj pro daný rok není k dispozici.

Privatizace bezpečnosti: České a zahraniční zkušenosti

zdravotním stavem, tj. se zdravotním stavem, který zaručí, že zaměstnanci ze zdravotních důvodů neselezou při řešení mimořádné události. (Unie soukromých bezpečnostních služeb České republiky 2010)

Zdroj: *Vybrané odpovědi z rozhovoru s prezidentem Asociace soukromých bezpečnostních služeb České republiky a Unie soukromých bezpečnostních služeb České republiky 2010: 7-8.*

Z hlediska výše zmiňovaného pohledu na problematiku privatizace bezpečnosti coby rekonfigurace poměrů mezi veřejným a soukromým sektorem je také důležité zmínit, že již několik let počet pracovníků SBS převyšuje počet příslušníků Policie České republiky (v létě 2012 cca 39 000 ve služebním poměru). Významný je také celkový obrat v ČR působících SBS, který v roce 2008 dosáhl již skoro 20 miliard korun.³³⁰ V důsledku dopadů globální finanční krize na českou ekonomiku v roce 2009 sice došlo k poklesu o 5,9 % a v roce 2010 dle týdeníku *Ekonom* dosáhl obrat registrovaných SBS pouze 16 miliard korun, k čemuž je však údajně třeba připočítat ještě obrat neoficiálních SBS ve výši 2,5 miliard korun.³³¹ Dle nejnovějších propočtů týdeníku *USBS Zapletal* lze celkový obrat SBS v roce 2012 odhadnout na 20,7 miliardy korun, z čehož 19,3 miliardy představuje obrat řádně registrovaných SBS. Většina z oslovených majitelů a/nebo manažerů v ČR působících SBS se domnívá, že v nejbližších letech lze očekávat stagnaci či mírný růst poptávky po službách SBS, v závislosti na (ne) přijetí samostatné právní úpravy působení SBS (viz níže) a celkovém stavu české ekonomiky. Každopádně již nyní činnost v ČR působících SBS generuje zhruba 0,5 % celkového HDP.

Důležitým aspektem českého trhu se službami SBS je i fakt, že jednoznačně největší SBS dle počtu zaměstnanců (4 500) i z hlediska ročního obratu (cca 1,5 miliardy korun) je společnost Securitas ČR, která je místní pobočkou jedné z největších globálních SBS, švédské

330 Unie soukromých bezpečnostních služeb České republiky, *Třetí zpráva o stavu oboru* 29. 1. 2010, <<http://www.asbs.cz/novinky/treti-zprava-o-stavu-oboru.html>> (citováno 10. 12. 2010).

331 Sýkorová, „ABL ‚vládnutí‘ prospělo.“

společnosti Securitas AB.³³² Dle informací uveřejněných na vlastním webu je dvojkou na trhu další lokální pobočka celosvětové britské SBS G4S s obratem 1,4 miliardy korun a 2 500 zaměstnanci. Podle jejího bývalého dlouholetého generálního ředitele Fábery však dnes tato společnost má vážné problémy a za dvojkou na trhu proto považuje spíše největší českou SBS M2.C (dříve ABL), jejímž generálním ředitelem je v současnosti. Tato informace se autorovi kapitoly nepodařilo ověřit u vedení G4S, neboť nikdo z této společnosti nereagoval na žádost o rozhovor. Nicméně i tajemník *USBS Zapletal* by dnes G4S umístil spíše až za M2.C, která dle týdeníku *Ekonom* v roce 2010 měla obrat 889 milionů korun a 1 335 zaměstnanců.³³³ Důvody, proč je největší SBS v ČR pobočka velké nadnárodní společnosti, jsou dle dotazovaných majitelů a/nebo manažerů SBS zejména následující dva: (1) přístup k zahraničnímu kapitálu a (2) přístup k zahraničnímu know-how a nejnovějším technologiím.

To opět jasně poukazuje relevanci výše zmiňovaného analytického rámce globálních bezpečnostních montáží pro situaci v České republice, neboť zdůrazňuje nutnost zahrnout do analýzy rekonfigurace vztahů mezi různými poskytovateli bezpečnosti na národní úrovni i relevantní aktéry z úrovně nadnárodní. V rámci ČR lze také obecně konstatovat, že vliv nadnárodních SBS se jeví být spíše pozitivní, a to nejen z hlediska importu bezpečnostního know-how a nejnovějších technologií, nýbrž i z hlediska kultivace norem a nastavení etických pravidel pro podnikání v oboru komerční bezpečnosti. Dle generálního ředitele Securitas ČR Kuníka je totiž jednou z klíčových odlišností mezi českými a zahraničními SBS to, že „zahraniční společnosti mají etické kodexy a pravidla hry, včetně nesponzorování a neovlivňování politiky, nespolu práce s kriminálními živly atd. Bohužel když neexistuje zákon, který by to v ČR definoval, tak je to celé jen na morálním kreditu majitele lokální české firmy, kam až je schopen nebo ochoten zajít.“ Generální ředitel Pinkerton ČR Beroun pak v reakci na kauzu údajného sledování politiků společností ABL uvedl, že „Pinkerton má jako jednu z věcí, kterou nesmí dělat, práci pro politické strany

332 Securitas CZ, *Securitas v České Republice*, 2011, <<http://www.securitas.com/cz/cs-cz/O-nas/Securitas-v-eske-republice/>> (citováno 10. 5. 2011).

333 Sýkorová, „ABL ‚vládnutí‘ prospělo.“

ve smyslu politického boje. To znamená, abychom pro jednu stranu špicovali druhou. Něco jiného je, když strana chce zajistit kongres, zabezpečit meeting, ale politický boj je zapovězený.“ Zároveň se ale také potvrzuje, že alespoň v některých oblastech i v komerční bezpečnosti je znalost místního prostředí klíčovou a jen těžko někým nahraditelnou výhodou (zejména u detektivní služby). Méně pochopitelné je to nicméně u technických služeb, neboť přístup k nejnovějším technickým řešením mají obvykle právě zahraniční SBS. Možné vysvětlení však alespoň v případě pulců technické ochrany, kde je jedničkou na trhu ryze česká firma Jablotron, nabízí generální ředitel M2.C Fábera. Dle jeho informací například ve Velké Británii pulcy centrální ochrany vůbec neexistují, „neboť zapnutý alarm v budově či autě tam skutečně sám o sobě plní odstrašující funkci. Sousedé se totiž o nenadálou událost zajímají a volají případně policii. V ČR naopak občané při zvuku autoalarmu raději přejdou na druhou stranu ulice.“ Česká národní specifika proto i v případě komerční bezpečnosti mohou determinovat některé typy poskytovaných služeb a jejich poskytovatele.

Specifickým aspektem českého prostředí je také existence šestnácti profesionálních asociací SBS. Mezi největší z hlediska počtu pracovníků SBS patří Asociace bezpečnostních služeb České republiky (ASBS), jež sdružuje spíše menší a středně velké SBS, a Security Club, který sdružuje větší SBS. Společně tyto dvě asociace tvoří Unii bezpečnostních služeb České republiky (USBS), jež dle informací od prezidenta ASBS Kameníka reprezentuje více než jednu polovinu všech pracovníků v ČR působících SBS. Dle subjektivního hodnocení autora této kapitoly se také jedná o jednoznačně nejaktivnější asociaci z hlediska propagace oboru komerční bezpečnosti směrem k veřejnosti, médiím i politickým subjektům v České republice. Třetí největší asociací je Asociace technických bezpečnostních služeb Grémium Alarm (AGA), která dle prezidenta ASBS reprezentuje zhruba 6 000 pracovníků SBS. AGA je však jednoznačně největší asociací SBS ve specifickém podboru technické bezpečnosti. Zbývajících třináct asociací nereprezentuje více než tisíc pracovníků SBS. Některé z nich jsou nicméně důležitými sdruženími v dalších specifických oblastech komerční bezpečnosti (např. Česká komora detektivních služeb), některé jsou pak organizovány na regionální

bázi (kupř. Komora podniků komerční bezpečnosti Jihomoravského kraje), či dokonce na úrovni městských mikroregionů (např. Komora podniků komerční bezpečnosti brněnského regionu). Pro velkou rozdílnost profesních asociací v České republice působících SBS mají jejich majitelé a/nebo manažeři poměrně podobná vysvětlení, z nichž jednoznačně nejčastěji zmiňovaným je „česká posedlost být něčeho prezidentem.“ Z dalších často citovaných faktorů lze zmínit osobní nevraživost mezi představiteli jednotlivých SBS a specifčnost jednotlivých oborů komerční bezpečnosti. V minulých letech proběhlo již několik pokusů o vytvoření jedné zastřešující celonárodní asociace SBS a většina dotazovaných manažerů a/nebo majitelů v České republice působících SBS (kteří reprezentují odlišné z výše uvedených asociací) by existenci takové asociace uvítalo. Nicméně většina z nich se zároveň domnívá, že v dohledné době nelze takový vývoj očekávat.

Protože pro fenomén značného množství asociací SBS nenabízí zahraniční literatura žádné vysvětlení, je velmi zajímavý i pohled majitelů a/nebo manažerů na přínosy současného členství jejich SBS v některé z oborových asociací. Zhruba třetina z nich se domnívá, že přínos z členství v asociaci není pro jejich společnost velký, nebo alespoň ne tak velký, jak očekávali v době vstupu do asociace. Lze také konstatovat, že tento spíše negativní názor zastávají majitelé a/nebo manažeři SBS, kteří nemají žádnou funkci v žádné z výše uvedených asociací. Naopak pozitivní pohled na přínos členství jejich SBS v asociaci zastávají ti majitelé a/nebo manažeři, kteří jsou zároveň funkcionáři některé z asociací. Tento jejich pohled je sice pochopitelný, nicméně je možné, že je nepoměrně optimističtější než u „průměrného“ majitele a/nebo manažera v České republice působící SBS, který není prezidentem či tajemníkem žádné SBS. I tento fakt může být vysvětlením dosavadní absence shody na vytvoření jedné zastřešující asociace pro celou Českou republiku, neboť spolupráci mezi samotnými SBS všichni dotazovaní majitelé a/nebo manažeři považovali za nutnou a/nebo přínosnou, a to ze dvou hlavních důvodů:

1. Nutnost subdodávek u velkých SBS: „Je lepší si najmout lokální firmu, která má lepší znalost lokality, než složit v místě shánět vlastní zaměstnance“ (Kuník, Securitas). Dle majitele SBS Alkom

Růžičky by se „všech deset největších firem v ČR neobešlo bez spolupráce s řádově deseti až patnácti malými firmami“.

- U menších SBS spolupráce umožňuje i větší regionální pokrytí: „Máte klienta s deseti pobočkami a Vy přece nebudete zřizovat pobočku tam, kde jinak nic nemáte. Tak se dohodnete s kolegy, zda jsou ochotní to převzít za danou cenu a kvalitu.“ (Zapletal, USBS ČR)

Pouze generální ředitel M2.C Fábera explicitně zmínil fakt, se kterým by však pravděpodobně souhlasila většina ostatních dotazovaných majitelů a/nebo manažerů – že jeho společnost nespolupracuje se dvěma druhy SBS: „Firmy, o kterých vůbec nevím, že existují. Těch 7 000 firem je naprostý nesmysl, nelze spolupracovat zdaleka se všemi.“ Za druhé, M2.C nespolupracuje s „firmami, které dělají to, co se vymyká zákonnému rámci – SBS, které ohrožují životy, majetek a svobodu občanů.“ Na existenci těchto „špatných SBS“, jež z různých důvodů podnikají minimálně neeticky (viz box 4 a zneužívání státní podpory pro zaměstnávání invalidů) či přímo ilegálně (ve smyslu neplacení odvodů na sociální a zdravotní pojištění, svarcsystému, ale i využívání pro SBS nezákonných praktik typu odposlechů), si totiž stěžovali všichni dotazovaní a podobné společnosti lze najít i na mnohem etablovanějších zahraničních trzích se službami SBS. Nicméně ve srovnání se zahraničními trhy zejména v západní Evropě a USA je celkový tržní podíl těchto černých SBS neúměrně vysoký – například dle tajemníka USBS Zapletala tzv. šedá zóna s neeticky podnikajícími SBS v České republice tvoří až 30 % trhu a tzv. černá zóna s neregistrovanými či ilegálními praktiky používajícími SBS představuje 10 % trhu.

Z hlediska nabízených služeb je fyzická ostraha jednoznačně nejčastěji poskytovanou službou komerční bezpečnosti v České republice (viz tabulku 3), nicméně všichni oslovení manažeři a/nebo majitelé zde působících SBS se shodují v tom, že v budoucnu význam fyzické ochrany bude klesat a naopak bude pokračovat již existující růst významu technických řešení. V obou těchto aspektech je vývoj v České republice srovnatelný s vývojem v celém světě. Obvyklým vysvětlením je, že zatímco cena bezpečnostních technologií výrazně klesá, jejich výkon a možnosti naopak s časem rostou. Tím se i po

měrně sofistikovaná bezpečnostní řešení stávají cenově dostupnými, což dle generálního ředitele společnosti Alkom Růžičky vede k tomu:

„Že dostupnost soukromé bezpečnosti je dnes mnohem větší pro všechny – například kamera před deseti lety stála 30 000 Kč, dnes 4 999 Kč. Z mého pohledu se tedy dostupnost bezpečnosti zvětšuje – máte byt, my vám ho zabezpečíme, napojíme na dispečink a monitorujeme, a Vás to stojí 990 Kč počáteční investice a 190 Kč měsíčně. To většina občanů ale vůbec netuší a myslí si, že to je jen pro milionáře. Je to ale skutečně drahé? Pro někoho možná stále ano, ale pro většinu lidí ne. A díky klesající ceně technologií to bude ještě levnější, takže si myslím, že to bude samozřejmě pro většinu obyvatelstva. To, že si někdo i přesto koupí raději krabičku cigaret, to už je jeho problém. Ale ta cena je už dnes neuvěřitelná a je to výsledek konkurence na trhu.“

Citovaný optimismus ohledně technické části bezpečnosti však nesdílí generální ředitel M2.C Fábera. Podle jeho názoru „totiž dnes v ČR málokdo nyní investuje do nejnovějších technologií, jen se udržuje to, co se nainstalovalo před pěti až šesti lety, což ale nelze dělat donekonečna“. Navíc se Fábera domnívá, že fyzická ostraha bude dále omezována, což ale povede k tomu, že „zachována bude jenom ta nejjednodušší část, což nahrává špatným SBS. Bude se totiž dále zvyšovat tlak na nízkou cenu, a ne na kvalitu.“

Tab. 10 Počet SBS dle převládajících služeb dle kódů CZ-NACE

	2008	2009	2010	2011	2012
Počet (včetně jinam nezařazené bezpečnostní služby)	6 217	6 000	6 144	5 907	5 415
Počet (včetně soukromých bezpečnostních agentur (bez ostrahy a ostatní bezpečnostní činnosti)	448	652	742	815	858
Počet (včetně související s provozem bezpečnostních systémů (monitorování / monitorování na dálku / elektronického zabezpečovacího systému)	63	67	79	390	645
Počet (včetně činnosti (činnosti soukromých detektivních a detektivní služby)	20	29	36	89	176

Pramen: Český statistický úřad dle Klasifikace ekonomických činností CZ-NACE 80.00 až 80.30. Údaj za rok 2012 je k červenci tohoto roku.

V rámci modelu analýzy privatizace bezpečnosti Abrahamsenové a Williamse však rostoucí význam technologických bezpečnostních řešení „není neutrální ve svém dopadu na bezpečnostní oblast.“³³⁴ Za prvé se často SBS stylizují do role bezpečnostních expertů právě na základě znalosti a/nebo přístupu k nejnovějším technologickým, mnohdy také s poukazem na korespondující zaostalost či neschopnost státních bezpečnostních aktérů v oblasti technických bezpečnostních řešení.³³⁵ Za druhé, jak uvedl spoluzakladatel ABL (dnes M2.C) Bird, minusem technologických řešení je, „že díky nim lidé ztrácí práci, ale to je plusem pro SBS, pro které je pak jednodušší najímat nové pracovníky“. Na tomto konstatování není z historického hlediska nic překvapivého, ale jasně ilustruje, že technická řešení nejsou ve všech aspektech a pro všechny obyvatele nutným pozitivem. To platí i o třetím kontroverzním aspektu všech technických řešení v oblasti bezpečnosti bez ohledu na to, zda jsou poskytována státními či nestátními aktéry – jedná se o debaty v zahraniční literatuře nazývané bezpečnost versus spravedlnost a/nebo bezpečnost versus svoboda. Na tyto otázky neexistuje žádná jednoznačná odpověď, nicméně dle názoru autora této kapitoly by práve měly být předmětem co možná nejširší veřejné diskuse, a ne jenom otázkou nabídky a poptávky v oblasti komerční bezpečnosti.

Z hlediska analýzy procesu privatizace bezpečnosti v České republice je v této souvislosti také třeba zmínit, že dle informací USBs zhruba 30 % všech svých zakázek SBS realizují pro různé subjekty veřejné správy.³³⁶ Konkrétní procentní podíl zakázek pro veřejný sektor se liší v jednotlivých SBS (viz box 6), nicméně všichni dotazovaní majitelé a/nebo manažeři se shodli na tom, že v posledních letech jsou tyto zakázky velmi problematické tím, že jediným kritériem při výběrových řízeních na jejich pořízení je nejnižší nabízená cena (viz box 6). V tomto ohledu je situace v České republice poměrně specifická, neboť dle dostupné zahraniční literatury je jedním z nejčastějších problémů privatizace bezpečnosti předražování zakázek, a to

*****

³³⁴ Abrahamsen and Williams, *Security Beyond the State: Private Security in International Politics*, 110.

³³⁵ Dempsey, *Introduction to Private Security*, 45.

³³⁶ Unie soukromých bezpečnostních služeb České republiky, *Třetí zpráva o stavu oboru*, 5.

zejména pro subjekty veřejné správy.³³⁷ V České republice je naopak cena některých zakázek pro subjekty státní správy dle informací majitelů a/nebo manažerů natolik nízká, že nejenom neumožňuje dobře zaplatit pracovníky SBS, nýbrž ani pokrýt zákonem povinné platby zdravotního a sociálního pojištění. SBS, jež tyto podhodnocené zakázky realizují, proto patří do výše zmiňované šedé zóny, kterou veřejný sektor v České republice paradoxně sám aktivně spoluvytváří. Navíc je diskutabilní i kvalita služeb, které jsou za tyto ceny poskytovány mnohdy i klíčovými orgánům české veřejné správy, jako jsou Úřad vlády či Česká národní banka. Tajemník USBs Zapletal proto dokonce nastínil katastrofický scénář možné infiltrace a ohrožení národní bezpečnosti České republiky SBS financovanými zahraniční teroristickou skupinou, která díky nabídnuté nejnižší ceně postupně získá přístup k ostraze klíčových orgánů státní správy a tím i kontrolovaným klíčovými aspekty zajištění národní bezpečnosti:

„Víte jak jednoduše udělat převrat v demokratické republice uprostřed Evropy? Uvedu příklad, i když poněkud zveličený. Čeští manažeři ze státní správy si myslí, že nejnižší cena je nejvýhodnější cena. Já mám dostatek prostředků, protože mě platí kartel z Medíny nebo al-Káida, nebo něco podobného. Každé zhruba čtyři roky je tu výběrové řízení na každý objekt, a já tam tedy nasekám nejnižší ceny přes nějaké tři, čtyři firmy a všechno vyhraji. Vezmu dvě další firmy na IT a logistiku a opět všechno vyhraji. Já to totiž budu dotovat, takže i při kontrole OIP, sociálky, zdravotní pojišťovny budu mít všechno v pořádku a ještě si tím properu peníze. A protože máme volný pohyb služeb a lidí, tak si

*****
 Deborah Avant, *The Market for Force: The Consequences of Privatizing Security* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004); James Cockayne, “Make or Buy? Principal Agent Theory and the Regulation of Private Military Companies,” in *From Mercenaries to Market: The Rise and Regulation of Private Military Companies*, ed. Simon Chesterman and Chia Lehuard (Oxford: Oxford University Press, 2007), 196–216; Laura A. Dickinson, “Contract as a Tool for Regulating PMCs,” in *From Mercenaries to Market: The Rise and Regulation of Private Military Companies*, ed. Simon Chesterman and Chia Lehuard (Oxford: Oxford University Press, 2007), 217–238; Peter W. Singer, “War, Profits, and the Vacuum of Law,” *Columbia Journal of Transnational Law* 42, no. 2 (Spring 2004): 471–550.

tu postupně rozmístím správné lidi, aby se mohli „aklimatizovat“. Díky nejnižší ceně budu mít pod kontrolou ostrahu objektů, takže se všude dostanu, dále logistiku a spedici, a když budu mít i tu IT firmu, tak také infrastrukturu. Takže všude mám své lidi a pak jednoho dne ráno mám český stát v hrsti – bude bez spojení, bez cest, bez klíčových objektů. Ale státní správa ušetřila. Je to možná fantastické, ale krásně jednoduché. Prostě udělám pár firem, které přes nejnižší cenu vyhrájí výběrová řízení. Navíc už dnes by mě zajímalo, kdo skutečně vlastní ty firmy, které vyhrávají ta výběrová řízení za čtyřicet až padesát korun. Nejsou ze zahraničí? Nejnižší cena je jasně ohrožení bezpečnosti státu.”

I když se jednoznačně jedná o scénář tzv. černé labutě, z hlediska modelu Abrahamsenové a Williamse je to také příklad frontálního útoku na symbolickou moc českého státu, který již zde není prezentován pouze jako neefektivní a/nebo neschopný, nýbrž jako nezodpovědně hazardující se samotnou národní bezpečností, jejímž má být garantem.

Box 6 Zakázky pro subjekty veřejné správy pohledem majitelů a/nebo manažerů v ČR působících SBS

Initially, in the early 1990s, 100 percent of contracts were from the state as there was nothing else, but this percentage declined ever since and today more than 80 percent of contracts come from the private sector, of which 90 percent of contracts come from multinational corporations. State contracts are not so attractive. Firstly, you need connections to the government (G4S, for example, has them) and this problematic in the Czech republic – it can give you a lot of bad publicity. Moreover, these are little paid contracts, so it does not really generate pressure to deliver good service as in the private sector contracts. Finally, the state should be protected by the police. (Ian Bird, M2C)

Tak 20–25 %. Vychází to hodně z filozofie amerického Pinkertona, který se snaží více orientovat na soukromé subjekty, protože vláda prostě špatně platí. To ale není úplně pravda tady v ČR, kde se mnoho společností orientuje na veřejné zakázky, protože to je relativně jednoduchý zdroj peněz. Ale ta americká filozofie vychází z něčeho jiného. (Beroun, Pinkerton ČR)

Státní zakázku nemám ani jednu. A pokud vím, měl jsem za tu dobu jen jednu pro Armádu ČR, kde jsem s oděnými prsty vyhrál zakázku na školení bezpečnostních manažerů. Ale jinak pokud vím, tak jsme od státu nikdy nedostali ani korunu. (Fábura, zde údajně pouze za Orange Group)

My se to v našich zprávách o stavu oboru snažíme sledovat, i když nejsme statistický úřad. Neděláme si proto iluze, že naše statistické metody jsou dokonalé, ale já bych odhadl, že 50 % veškerých zakázek jsou zakázky státní. To jsou zakázky úplně nejhorší, protože mají hned tři chyby najednou. A nejsou to jenom zakázky ministerstev, ale i zakázky polostátních podniků, kde se krade ostalost. Takže tam je tlak vůči uchazeči na nejnižší cenu a nevyšší úplatek. Takže to jsou zakázky, do kterých jdou jenom někteří – buď jsou finančně silní, nebo jsou to lidé, kterým to nevedí, protože tu firmu za čas ztratí. Vyhrávají totiž často firmy, které nikdo nikdy neviděl. Mají jednoho zaměstnance a jsou navázaný na nějakého našeho poslance, protože zhruba každý čtvrtý poslanec má buď v rodině, nebo ve svém dalším příbuzenstvu bezpečnostní agenturu. A pak ta státní zakázka probíhá tak, že já jsem ředitel státního podniku, vy jste majitel SBS a děláme třeba nějakou zakázku za deset milionů či za dvanáct, prostě kolik dáš, jdeme napůl. A když jsme hodně opatrní, tak si najmeme nějakou agenturu jako subdodávku za 56 Kč, tak jako to dělají na předsednictvu vlády, a vykazujeme, jaká bezpečnostní opatření provádíme za 56 Kč. Takže v podstatě děláme z ostatních lidí voly a ten zbytek, do kterého nikdo nevidí, jde „do tmy“. (Kameník, ASBS ČR)

Veřejný sektor je kolem 20 % našich zakázek, ale z celkového obrátu 1,6 miliardy korun to není málo. Jsme v současné chvíli největším hráčem na trhu, což nám bohužel kdekdo může závidět. Nicméně primární zájem máme o komerční subjekty. (Kuník, Securitas ČR)

Naše firma má zhruba polovinu zakázek od privátního sektoru a druhou polovinu od sektoru státního v tom širším slova smyslu. Ale my jsme od začátku šli trochu jinou cestou, hodně jsme věnovali bezpečnostním analýzám, posudkům, normám, projektování na počítači. Šli jsme tak daleko, že moje společnost a já osobně jsme spoluautory českých norem, konkrétně třeba norma na poplachové systémy. Jsme autory projekčních značek používaných v celé EU.

Kritérium nejnižší ceny je problém. Před deseti lety tu byl materiál Rady Evropy, který se jmenoval *Výběr nejlepší hodnoty*, kdy se kritizovalo najímání nejnižšího lidí a byl tam takový návod, jak postupovat, aby se vedle ceny daly i kvalitativní kritéria, aby cena nebyla více než 50–55 %. (Růžička, Alkom)

Jakmile přesáhli minimální mzdový tarif 40 Kč na hodinu, tak začal zlom – státní správa přestala respektovat nárůsty cen a po dlouhá léta se cena udržovala na takové hladině, která znemožňovala vyplácet mzdu dle zákona, maximálně těch 40, 42 Kč na hodinu. Od roku 2005 začaly ceny ještě dále klesat a začaly se proto zneužívat dotace na pracovní místa zdravotně postižených. No a dnes už jen sbíráme top ten, který je v našich zprávách o stavu oboru SBS. Když jsem říkal v roce 2005, že 81 Kč od ČNB je drzost, tak jsem netušil, že v roce 2010 to bude 56,60 za hodinu bez DPH, za kterou se vysoutěží ostraha na Úřad vlády. A nejnovější top ten z veřejného sektoru – 46,80. Takže když vezmu státní správu pouze jako to, co jde z veřejných rozpočtů, tj. municipalitu, státní správa a samospráva, a ne ČEZ, což je akciová společnost, tak klesá podíl u velkých SBS, které jsou nuceny ze zahraničí udržovat se v mezích zákona. Naopak roste podíl neznámých SBS. Například firma, která vyhrála ten konkurz na Úřad vlády, byla založena dva roky předtím, v obchodním rejstříku ve sbírce listin nebyly žádné doklady, nic. Těch 30 %, co máme uvedeno ve zprávě, tedy platí, jen je otázka, zda to je z celkového objemu tržeb, nebo jestli vezmeme v úvahu i tu černou zónu, kde je klientela z veřejného sektoru až 60 %. To vychází z průzkumu CoESS [Confederation of European Security Services] z roku 1998, z manuálu Best Value. (Zapletal, USBS)

Zdroj: Rozhovory s uведенými majiteli a/nebo vedoucími manažery v ČR působících SBS. Vybrání odpovědi na otázku: „Kolik procent ze všech zakázek naší společnosti pochází ze strany orgánů státní správy a/nebo státem vlastněných společností?“

Do budoucna se vzhledem k růstu významu technologických bezpečnostních inovací může ještě více projevit i neschopnost, neznalost či záměrná neochota některých úředníků veřejné správy nastavit takové parametry zakázek na bezpečnostní technologie, které by přinesly co největší možný efekt:

„Problém ale je, že i existující zákony se tak ohýbají těmi, kdo je vypisují, že u většiny případů státní správy není zájem o zakázky, kde by se vybrala správná technika, její následný servis atd. Jáb bych u státní správy viděl tak půl na půl nejvyšší cenu a korupci, přičemž oboje je špatné, protože skutečný přínos a kvalita tam nehrají žádnou roli. Také to neumí často správně vyhodnotit. Například v malém městečku chtějí deset kamer, vypíší řízení a za 700 000 Kč nakoupí kamery, které jim sledují náměstí a přilehlé ulice. Ale ti, kteří tomu skutečně rozumí, si spolu s policií udělají

mapu předchozí trestné činnosti ve městě a zjistí, kam je třeba dát kameru a kde bude zbytečná. A pak jim také přijde firma, která ty kamery nainstaluje tak, že nekoukají pořádku na jedno místo, ale na základě informací o předchozí trestné činnosti se ráno jedna dívá na zadní trakt domu, v sedm hodin se na základě programu sama natočí na přechod ke škole, v osm pak zabere celou ulici s bankou a poštou a po 22.00 zabere parkoviště před restaurací. Takže ta jedna kamera je schopná nahradit deset statických kamer. Tento systém sice stojí 2,5 milionu, ale jeho přínos je desetkrát lepší. Takže to je ne jako mít trabanta nebo mercedes, ale jako trakař nebo mercedes. Problém je, že státní úředníci to nejsou schopni pochopit: Klienti prostě netuší, co ty systémy umí.“ (Růžička, Alkom)

Hned několik majitelů a/nebo manažerů v České republice působících SBS proto navrhuje, aby se ve veřejné sféře nejprve vypisovaly veřejné soutěže na vypracování vlastních projektů pro zajištění bezpečnosti a až poté se veřejně soutěžilo o tyto předem jasně vydefinované zakázky. Tento postup se sice alespoň u výše uvedeného příkladu nákupu bezpečnostních kamer jeví velmi racionální, nicméně zahraniční výzkumy také ukazují na nebezpečí umělého vytváření poptávky po stávajících, či dokonce nových službách komerční bezpečnosti. To může nastat tehdy, pokud se do veřejných soutěží na samotnou tvorbu a specifikaci bezpečnostních projektů a potřeb mohou hlásit samotné SBS či firmy na ně napojené: „Tvorbou zisku motivované firmy mají zájem na rozšíření svého trhu a je pro ně proto výhodné přehánět potřebu bezpečnosti. Rostoucí role soukromých firem v poradenství, analýze rizik a tím i v identifikaci nových trhů pro sebe samotné je proto problematická.“³³⁸ Často citovaným příkladem je v tomto směru zkušenost federální vlády USA, kde například společnost Kellogg, Brown and Root (KBR) získala v devadesátých letech zakázku na zhodnocení možnosti privatizace vojenských logistických

338. Hahlmann, „Security: Collective Good or Commodity?“ 390.

služeb a později sama realizovala ty zakázky, které předtím sama identifikovala jako vhodné pro zajištění soukromými poskytovateli.³³⁹

Posledním důležitým a z mezinárodního hlediska opět relativně specifickým aspektem českého trhu komerční bezpečnosti je fakt, že se zde doposud výrazně neetablovaly žádné soukromé vojenské společnosti, i když údajně se v „jistých českých komunitách traduje, že existují soukromé bezpečnostní služby dodávající kontrakty do míst nejrůznějších střetů, v nichž mají majetkovou účast i české subjekty“.³⁴⁰ Doposud je však k dispozici pouze jediná akademická studie o vznikajících českých soukromých vojenských společnostech, která primárně vychází z novinových zdrojů.³⁴¹ Z nich také vyplývá, že i největší česká SBS ABL/M2.C se v minulosti ve spolupráci s Česko-středoasijskou smíšenou obchodní komorou neúspěšně pokoušela proniknout na afghánský trh s bezpečností v rámci tzv. Projektu AFG.³⁴² Existují také spekulace o tom, že „výcvik českých občanů, budoucích „specialistů“ například pro Irák, by měl probíhat i v různých lokalitách na území České republiky, třeba pod rouškou přípravy budoucích soukromých bodyguardů“ a občané ČR údajně rovněž „slouží jako ozbrojení kontraktoři, mimo jiné i v Iráku“.³⁴³ Dle týdeníku *Týden* pak rostoucí zájem různých českých firem o zakázky při postkonfliktní rekonstrukci v Afghánistánu čas od času generuje poptávku po ostraze VIP osob. Poprvé tyto služby realizovala jedna česká společnost v červnu 2011, když zajišťovala bezpečnost dvou českých obchodních manažerů během jejich čtrnáctidenní návštěvy Kábulu. Majitel společnosti, které sám přezdívá „český Blackwater“

339 Anna Leander, "The Power to Construct International Security: On the Significance of Private Military Companies," *Millennium* 33, no. 3 (2005): 813–814.

340 Policie.cz, "Soukromá policie ve službách státu," 1. 10. 2007, <<http://www.policie.cz/clanky/reportaz/soukroma-policie-ve-sluzbach-statu-87/>> (citováno 10. 12. 2010).

341 Tomáš Šmíd, "Hrot kopí a české soukromé vojenské a bezpečnostní společnosti," *Stráž doevropské politické studie* 14, no. 4 (2012), 554–572.

342 Tomáš Šmíd, "Všechny Nitky Vedou k ABL," *Lidové Noviny* 11. 9. 2010, <http://www.lidovky.cz/vsechny-nitky-vedou-k-abl-0h6-/ln_noviny.asp?c=A100911_000083_ln_noviny_sko&klic=238842&mes=100911_0> (citováno 20. 9. 2010).

343 Policie.cz, "Soukromá policie ve službách státu."

doufá, že další podobné zakázky budou následovat.³⁴⁴ Podobné služby pro Česko-středoasijskou smíšenou obchodní komoru a její klienty v Afghánistánu a Pákistánu také již zajišťovala společnost Česká bezpečnostní akademie, která na svých webových stránkách mimo jiné nabízí i „bezpečnostní zajištění podnikatelských misí do nestabilních oblastí či válečných zón, speciální zásahové týmy do nestabilních oblastí či válečných zón a ozbrojené bezpečnostní doprovody zboží, zásilek či kamionů do nestabilních či válečných zón“.³⁴⁵ Vzhledem k pravděpodobným dalším škrtnům v rozpočtu Armády ČR lze také očekávat, že v České republice může poprvé v novodobé historii výrazně narůst i počet osob schopných a ochotných různé služby v postkonfliktních oblastech za úplaty realizovat. Historicky vzato totiž početní redukce stavů příslušníků AČR byly sice relativně značné (z více než 100 000 v roce 1993 na zhruba 20 000 vojáků v roce 2012), nicméně většina z nich připadla na eliminaci vojáků povinné základní služby, kteří během studené války představovali přes 70 % celkového počátečního stavu.

V současné době však většina etablovaných českých SBS, které nejsou součástí nadnárodních společností, alespoň dle dotazovaných majitelů a/nebo manažerů, o expanzi do zahraničí buď vůbec neuvažuje, nebo se zaměřuje pouze na sousední státy. Hlavními uváděnými důvody je vázanost bezpečnostních služeb na právní řád daného státu a finanční náročnost expanze na zahraniční trhy. Určitou výjimkou je v tomto směru pouze největší česká SBS M2.C, která dle informací na svých webových stránkách již vyvíjí blíže neupřesněné aktivity i v Bulharsku, Ruské federaci a Turecku, což v rozhovoru s autorem této kapitoly potvrdil i její bývalý spoludávatel Bird. V oblasti technické bezpečnosti pak sice společnost Alkom dle informací svého generálního ředitele Růžičky působí i ve vzdálenějším zahraničí, nicméně pouze formou zakázek pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR, pro které navrhla a realizovala zabezpečení čtyřiceti českých

*****

344 Vladimír Šmíd, "V Česku se rozjíždí byznys se soukromými „žoldnéry“, *Ekonom* 9. 9. 2011, <<http://ekonom.inhned.cz/cj-52789550-ekonom-cz-v-cesku-se-rozjizdi-byznys-se-soukromymi-zoldnery>> (citováno 10. 9. 2011).

345 Česká bezpečnostní akademie, *Bezpečnostní služby*, 2012, <<http://www.cba-cz/sluzyby/bezpecnostni-sluzyby/>> (citováno 7. 8. 2012).

zastupitelských úřadů, včetně zastoupení při EU v Bruselu. I přes přítomnost velkých zahraničních SBS lze tedy konstatovat, že v České republice zatím nedošlo k tak velké reartikulaci vztahů mezi místními a globálními, neboť kromě tří největších SBS jsou všechny ostatní výhradně lokálně zaměřeny z hlediska poskytování svých služeb.

(Absence) regulace poskytování služeb komerční bezpečnosti v ČR

Regulaci činnosti SBS v České republice nebyla dlouhou dobu věnována dostatečná pozornost ze strany parlamentních politických stran, což je jedním z důvodů přetrvávající absence samostatné legislativy úpravy podnikání v oblasti soukromé bezpečnosti. Jak již bylo uvedeno v první kapitole, soukromé bezpečnostní služby jsou proto již dvě desítky let provozovány jako běžná podnikatelská činnost na základě živnostenského zákona (č. 455/1991 Sb.). Ten vymezil tři koncové živnosti v oblasti vnitřní bezpečnosti (1. služby soukromých detektivů; 2. ostrahu majetku a osob; 3. poskytování technických služeb k ochraně majetku a osob), jejichž obsahové náplně však byly upřesněny až nařízením vlády č. 469/2000 Sb. v příloze 3 ve skupině 314 „Ostatní“. V roce 2007 došlo z iniciativy Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO) k novele živnostenského zákona, která spojila živnosti podniků zajišťující ostrahu majetku a osob a soukromých detektivů v jednu s odůvodněním, že obě mají společná kritéria pro jejich provozování. Proti této novele protestovali zástupci některých SBS, kteří MPO obvinili z prosazování „čistě ideologicko-právního přístupu k problematice legislativní úpravy činnosti SBS, „protože tento přístup je pro něj nejjednodušší“.³⁴⁶

K další úpravě došlo v roce 2008 souvislosti s přijetím zákona č. 274/2008 Sb., o Policii České republiky, který stanovil minimální standardy pro fungování ostrahy majetku a osob a soukromé detek-

³⁴⁶ Únie soukromých bezpečnostních služeb České republiky, *Třetí zpráva o stavu oboru*, 10.

ktivní služby (zejména podmínka bezúhonnosti, zdravotní a minimální odborné způsobilosti osob vykonávajících tyto činnosti). Ani tyto úpravy však nebyly všemi přijaty bez výhrad, které vyplývaly zejména z odlišných pohledů na kvalifikační a hodnotící standardy pro zaměstnance SBS.³⁴⁷ K další úpravě došlo přílepkem v rámci novely zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, (zákon č. 292/2009 Sb.) v červenci 2009, který však údajně pouze vnesl „patříčný zmatek v oblasti kvalifikačních požadavků“ tím, že prodloužil lhůtu pro složení mandatorních kvalifikačních zkoušek pro pracovníky SBS do 31. července 2012.³⁴⁸ Poslední změna pak nastala v souvislosti s přijetím zákona č. 155/2010 Sb., který zrušil minimální kvalifikační standardy uvedené ve výše citovaném zákoně č. 274/2008 Sb.

Kromě živnostenského zákona se na podnikání SBS, stejně jako na všechny ostatní podnikatelské subjekty v ČR, vztahují obecná práva a povinnosti vyplývající z hospodářského zákoníku, občanského zákona, zákoníku práce a trestního zákona. Autor této kapitoly však není vzděláním právník, a proto nemá ambici zde nabídnout jejich analýzu. Níže je proto pouze shrnuta aktuální debata o obsahu připravovaného samostatného zákona o soukromé bezpečnostní činnosti a soukromé bezpečnostní službě, který by měl vymezit základní podmínky a požadavky pro činnost SBS v České republice. Na jeho formulaci pracuje již od roku 2010 Ministerstvo vnitra na základě zadání ze strany vlády premiéra Nečase a jeho návrh v paragrafovaném znění je veřejně dostupný na webových stránkách ministerstva od léta 2012. Mezi klíčové aspekty z tohoto návrhu zákona patří zejména následující body:

1. SBS budou muset získat licenci od Ministerstva vnitra, jejíž platnost bude deset let; podmínky pro získání licence jsou stanoveny pro každou z pěti kategorií služeb SBS;
2. stanovení podmínek odborné způsobilosti pro provozovatele i zaměstnance SBS;

³⁴⁷ Únie soukromých bezpečnostních služeb České republiky, *Třetí zpráva o stavu oboru*, 17.
³⁴⁸ Únie soukromých bezpečnostních služeb České republiky, *Třetí zpráva o stavu oboru*, 17.

3. SBS a jejich zaměstnanci nebudou i nadále mít žádné jiné speciální pravomoci, než má kterýkoliv jiný občan České republiky vůči třetím osobám;
4. explicitní zákaz výkonu funkcí Policie ČR, obecní policie a/nebo Armády ČR.³⁴⁹

Podle informací od Mileny Bačkové z Odboru bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra, které potvrdila i většina z dotazovaných majitelů a/nebo manažerů v České republice působících SBS, je tento návrh výsledkem kompromisu na základě několikaměsíčního vzájemného dialogu úředníků Ministerstva vnitra a zástupců osmi klíčových asociací SBS. Ty se za účelem podpory přijetí zákona o SBS dokonce poprvé v historii byly v roce 2010 schopny domluvit na společném memorandu deklarujícím „nutnost zakotvit do zákona jasná a transparentní pravidla pro podnikání v této branži“.³⁵⁰ Praviděpodobně i díky tomuto dočasnému společnému postupu se zástupcům SBS údajně podařilo do finálního návrhu zákona prosadit skoro stovku dílčích úprav jeho znění.³⁵¹ I přesto však i nadále existují některé sporné aspekty navrhovaného zákona:

1. Zřízení a případné pravomoci, komory SBS coby stavovské orgány ze typu Advokátní komory. Jejich vznik požadovala většina asociací SBS, nicméně byla striktně odmítnuta Ministerstvem vnitra, jehož názor nakonec převážil ve finálním paragrafovém znění návrhu zákona.
2. Regulace zahraničních aktivit českých SBS, zejména pak v konfliktních oblastech, což byl údajně klíčový požadavek ministerstva obrany a zahraničních věcí. Naopak Ministerstvo vnitra jej považovalo za nadbytečný vzhledem k současné situaci na českém

349 Ministerstvo vnitra ČR, *Návrh zákona o soukromé bezpečnostní činnosti*, 2010 <<http://www.mvcr.cz/clanek/navrh-zakona-o-soukrome-bezpecnostni-cinnosti.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>> (citováno 14. 3. 2012).

350 Jiří Reichl, „Ministr vnitra k zákonu o soukromých bezpečnostních službách“, 2010 <<http://www.mvcr.cz/clanek/ministr-vnitra-k-zakonu-o-soukromych-bezpecnostnich-sluzbach.aspx>> (10. 12. 2010).

351 Jaromír Kyncl, „Rozhovor s PhDr. Michalem Baviškovem,“ *Bezpečnost s profesionály* no. 3 (2011), http://www.kpkbcr.cz/wp-content/uploads/prosinec_kpkb_web2.pdf (citováno 2. 2. 2012).

trhu s komerční bezpečností, a navíc zpochybovalo jeho právní vymahatelnost v zahraničí. Kompromisním řešením se stalo ustanovení deklarující, že SBS nabízející své služby v zahraničí musí respektovat zákon o zahraničním obchodu s vojenským materiálem (č. 38/1994 Sb.). Dle nejnovější právní analýzy Veroniky Bílkové z Ústavu mezinárodních vztahů je však záběr tohoto zákona velmi „úzký a na většinu aktivit soukromých vojenských a tím spíše bezpečnostních společností nedopadá“.³⁵²

3. Technické standardy a definice specifických služeb poskytovaných SBS. Zde Ministerstvo průmyslu a obchodu vypracovalo několik návrhů odlišných od návrhů Ministerstva vnitra, neboť vyjádřilo obavu, aby některé ze standardů nebyly natolik technicky specifické, že by se mohly vztahovat například i na společnosti vyrábějící zámky a bezpečnostní dveře. Ve finálním návrhu zákona jsou proto na několika místech uvedeny dvě odlišné varianty textu a bude na vládě a následně na parlamentu, aby provedla finální výběr a rozhodnutí.

V době finalizace této publikace (prosinec 2012) návrh zákona stále čekal na projednání vládou a hlasování v parlamentu. V obou případech může být zamítnut jako celek. Praviděpodobnější však je, že jeho obsah bude dále upravován formou pozměňovacích návrhů v jednotlivých čteních jednotlivými poslanci a/nebo senátory. Právě v této části legislativního procesu se také otevírá další prostor pro asociace SBS k prosazení dalších, potenciálně i velmi zásadních změn ve znění zákona. Nejedná se přitom o prostor zanedbatelný vzhledem k tomu, že v České republice dosud neproběhla žádná fundovaná politická diskuse k problematice privatizace vnitřní bezpečnosti, a vzhledem k tomu, že dle bývalého zaměstnance SBS ABL a dnes poslance Kádnera, zdaleka ne každý poslanec „úplně přesně ví, co je náplní poskytovaných služeb bezpečnostních agentur a jaká úskalí

Veronika Bílková, „Právní úprava postavení soukromých vojenských a bezpečnostních společností,“ *Právní rozhledy* 13–14 (2012): 486.

a problémy přináší vlastní výkon služby“.³⁵³ SBS a jejich asociace proto budou mít jedinečnou příležitost ovlivnit samotné nastavení pravidel pro poskytování svých služeb a potažmo i další směřování privatizace bezpečnosti v České republice.

Z rozhovorů s představiteli v České republice působících SBS je zřejmé, že přijetí či nepřijetí a finální podoba zákona o poskytování soukromých bezpečnostních služeb představují klíčové faktory dalšího vývoje komerční bezpečnosti v České republice (viz box 7). Poměrně výstižně shrnul největší rizika doposud stále pokračující absence právní úpravy činnosti SBS v ČR generální ředitel Pinkerton ČR Beroun:

„Když se podíváme do světa, tak uvidíme, že to nikde není žádná jednoduchá otázka. Zákony jsou velmi rozličné, mění se v čase po nějakých zkušenostech, jako nyní třeba olympijské hry v Londýně. Ale je otázkou, zda existuje nějaké jiné řešení, než jít touto legislativní cestou. Já jako člověk s celoživotní zkušeností státní správu bych samozřejmě podvědomě preferoval, aby se stáť těchto činností překotně nevzdával. Ta realita je ale taková, že se to plíživou cestou realizuje každý den. Když už to ten stát není schopen zajišťovat, tak by tomu měl vytvořit právní rámec a regulovat to. Ta nehorší varianta je, že se stáť bude tvářit, že to prostě neexistuje a ono to bude žít svým vlastním životem a vytvoří si to svá vlastní pravidla. To není dobrý vývoj, protože je to přeci jenom citlivá záležitost někomu vymezovat životní prostor při výkonu této činnosti.“

I zahraniční výzkumy problematiky privatizace bezpečnosti totiž vyzdvihují právě fakt, že k jednoznačnému stanovení podmínek pro všechny subjekty poskytující bezpečnostní služby na komerčním základe by mělo dojít co možná nejdříve, ideálně pak ještě před začátkem vlastního procesu privatizace bezpečnosti.³⁵⁴ Shoda ale

353 Jaromír Kyncl, „Rozhovor s Davidem Kádnerem,“ *Bezpečnost s profesionály*, no. 1 (2011), <http://www.kpkbc.cz/wp-content/uploads/prosinec_kpkb_web2.pdf> (citováno 2. 2. 2012)

354 Bureš and Nedvědicá, *Soukromé vojenské společnosti*.

naopak dosud nebyla nalezena minimálně ve dvou klíčových otázkách: to konkrétně má být cílem regulace a která autorita/instituce má regulační funkce vykonávat v praxi. Hledání odpovědi na obě otázky je komplikováno nejen výše uvedenými definičními dilematy, nýbrž i rozdílnými pohledy zákonodárných sborů v různých státech, v nichž jsou SBS registrovány, privátních i státních zákazníků SBS, vlastníků SBS a třetích stran, které jsou nějakým způsobem působením SBS přímo či nepřímo ovlivňovány. Každý z těchto aktérů má odlišné zájmy, a liší se proto nutně i jejich představy o rozsahu, formě a cílech mechanismů, které by měly regulovat činnost SBS. Obecně proto sice lze konstatovat existenci shody na nutnosti nějaké formy regulace aktivit SBS, avšak seznam toho, co konkrétně by tato regulace měla zajistit je poměrně dlouhý a názory na jeho prioritizaci se různí. Zatímco pro kritiky SBS je většinou prioritou číslo jedna, aby při využití služeb SBS nedocházelo k ohrožení bezpečnosti občanů a/nebo porušování jejich lidských práv, soukromá klientela se obává zejména ekonomického poškozování ze strany SBS. Mnohé vlády i někteří experti se zase obávají především podkopávání vládních bezpečnostních opatření a/nebo národní suverenity států. Zároveň většina expertů požaduje, aby regulací byla zajištěna zodpovědnost SBS za jejich firemní aktivity a za aktivity jejich zaměstnanců, stejně jako transparentnost a legálnost těchto aktivit.³⁵⁵

Box 7 Absence samostatné právní úpravy činnosti SBS pohledem jejich majitelů a/nebo manažerů

The law was pushed too much from the corporate perspective, missing the public view. The political interest is not there – there is no political capital to be made, but possibly many losses and problems, so why bother? I am skeptical that the currently discussed law will be passed, especially when nowadays other laws are much more important. Also, the law would result in cutting the number of firms, which means more unemployment and this is not politically interesting.

Christopher Kinsey, *Corporate Soldiers and International Security: The Rise of Private Military Companies* (London: Routledge, 2006), 135.

And the Ministry of Interior has many other problems these days. The law would be useful though. It is in the public interest to have one and it is irresponsible not to regulate the PSCs. Free market regulation is not enough. (Ian Bird, M2 C)

Protože vždy byl návrh zákona o SBS formulován tak, aby sektor soukromé bezpečnosti co nejvíce potlačil, místo toho, aby podporoval jeho rozvoj. Proč zákon ano? Protože se jedná o specifický obor, který vyžaduje jistá oprávnění. Proč ne? Protože Ministerstvo vnitra ČR nechce přiznat žádná oprávnění a prosazuje pouze mnoho povinností. Proč by měl existovat zákon o SBS, který přiznává stejná oprávnění, jako má každý občan, ale povinnosti téměř jako strážníci obecních policí, nebo dokonce policisté? (Brabec, ČKDŠ)

Pamatují devět nebo deset pokusů o zákon. Vždy se zaměřovaly na to, že majitel bude mít čistě lustrační osvědčení, bude bezúhonný atd. To je správné, ale chybí tomu to podstatné – co to vlastně je za byznys, který regulujeme. To se nikdy do těch návrhů zákona o SBS nedostalo a v tom novém toho moc není (také). Proč norma neexistuje? Existují odvážné názory, že pokud budou poslanci a senátoři, kteří přímo či nepřímo vlastní SBS, tak k tomu ani nedojde. První verze zákona vznikla už v roce 1990 a tam bylo napsáno, že tu nesmí fungovat žádná SBS, která by měla více než 15 % zahraničního kapitálu. V té době tady byla jediná taková – G4S. Od té doby tady takovýchto pokusů někomu odstranit z trhu a účelově ohnout ten zákon někomu k prospěchu byla ohromná spousta. V řadě návrhů těch zákonů byla také snaha udělat ze SBS pomocnou stráž Vh a prostřednictvím hlášené služby získávat informace, do kterých tomuto státu vůbec nic není – co se děje u kterého zákazníka v jeho objektu atd. Oficiálně by se dalo říci, že nikdy nebyla politická vůle to dotáhnout do konce. V Čechách se z komerční bezpečnosti bohužel dělá politikum. (Fábura, M2.C a Orange Group)

Pravidlá odpověď, ale tu asi nebudete chtít necitovat – řada podnikatelů v soukromých bezpečnostních službách vždy měla napojení na nějaké poslance, kteří seřáli tu blokační roli v tom, aby vůbec něco takového vzniklo. Také řada poslanců a senátorů, nebo politiků obecně, je buď přímo vlastníky či spolum vlastníky SBS, nebo osobami nějak napojenými na tuto podnikatelskou činnost. A je logické, že pokud chcete stanovit pravidla hry, která by jim zkomplikovala podnikání nebo zvýšila náklady či posunula pravidla tak, aby z těchto subjektů vznikly jen stovky, tak samozřejmě udělají všechno pro to, aby tato pravidla nevznikla.

Diplomatická odpověď – nebyla tu politická vůle ze strany největších parlamentních stran to řešit, protože bylo pod jejich schopnost vidět celý trh. Snaha politiků také vždy byla spíše mít více než méně vlivu státu – to znamená, že

ú bezpečnostních služeb policie, armáda a všechny tyto složky byly přednější a tím více peněz do nich teklo, tím lépe. Až ekonomická krize změnila tento pohled a zjistilo se, že ve více liberalizovaných státech teče do těchto složek méně peněz a přitom jsou více efektivní. Občan v zahraničí si raději zaplatí méně na daních a raději si zaplatí za tu svoji privátní bezpečnost, protože ví, že to platí a komu platí, než když dává příspěvek na nějaké obecné bezpečí, kterého se mu nedostává.

Proč to bude zákon, který vznikne na základě konsenzu mezi komerční sférou a státem, tak určité právní úprava potřebná je. Pokud by to ale měl být dílat a vznikne paskvil jako zákon o SBS na Slovensku, tak je lepší, aby nevznikl. Lepší žádný zákon než paskvil. Výsledkem toho bude, že pouze zvedne náklady, ale nic nevyřeší. (Kuník, Securitas ČR)

Byly tři etapy. První etapu bych charakterizoval tak, že se i z naší strany dospělo k nějaké chybě, a říkáám to jako generál po boji a nedělám si patent na rozum. Ale tam ta chyba byla i u nás v tom, že někteří z nás chtěli v podstatě pokračování zákona o podnikové strážích z osmdesátých let. Jenomže to je nesmysl, neboť tam bylo, že se smějí používat obušky a takové věci. ... Ta první etapa trvala až do roku 1996, to bylo za Klause to schvalování, od kterého se potom upustilo. Všechno to bylo připravené, ale v roce 1996 byly na podzim nové volby a šlo to just etol. Ale já si osobně myslím, že ten trend tam byl nezdravý. Bylo to něco jako menší zákon o policii, nikoliv jako obraz toho, že my nemáme pracovníky ve služebním poměru, že naši zaměstnanci mají občanská práva atd.

Ten druhý pokus o zákon, který začal v roce 1999 a skončil do ztracena někdy v roce 2001, byl už 50/50, toho jsem se už účastnil. Byla tam zase snaha vytvořit nějaká zákonná zmocnění. Ale to prostě neodpovídá tomu, co jsme. ... Takže ta druhá etapa skončila opět na volbách a myslím, že takto skončí i nyní. Vláda si dá něco do vlnu a předloží nějaký paskvil. Ale ve druhé etapě to skončilo na politické neshodě mezi ČSSD a ODS. Z naší strany už ta chyba nebyla tak velká, už jsme tam dávali občanské věci...

Takže ten třetí návrh už není o tom, že my chceme nějaká privilegia. My chceme pouze to, co jsme nastudovali z občanského a obchodního zákoníku, právního a trestního řádu atd. My nemáme lidi, kteří se v donucovacích prostředcích vyrovnej s úderem zbraní. Policista se nemůže odvolávat na institut nutné obrany, ten se brání tím, že vás praští do hlavy. Já nemám takovou pracovníci – té je 87 a hlídá JZD, a tak do vás vrazí vidle. Ale to nám bohatě pokryje nutná obrana, která je nyní díky případu Opočenský ve velmi širokých mantinelech.

Takže každá vláda to vzala, táhla to po své funkční období, ale nikdy to neprovažovala za svoji prioritu, a protože to zase padlo někam, tak prostě ta následující politická garnitura to odsunula. A je to logické, zejména když u těch

prvních dvou etap převládal názor, že my potřebujeme nějaká privilegia. Ne, my je nechceme, protože my je máme. V tom občanovi jsou léta letoucí od Matie Terezie. Je jenom potřeba je vzít a uplatňovat je. Bojím se tedy, že to zhruba skončí na politické neshodě. (Kameník, ASBS ČR)

Chybí politická vůle, politické strany to chtěly jen ve svých programech, ale nikdy se to neuskutečnilo. Někdy z toho také dělají zbytečné politikum a zneužívají to pro jiné účely. Přitom zájem ze společnosti na to, aby zákon byl, (tedy je. Výrazně by přispěl ke zkvalitnění bezpečnosti. (Růžička, Alkom)

Obecný důvod je, že každý SBS nějakým způsobem zná. Je tady 50 000 guardů, při rekněme dvacetiprocentní fluktuaci. Takže v každé rodině je někdo kdo je u hlídací služby. Takže každý tomu rozumí.

Názory na regulaci měly nějaký vývoj. Mnoho toho neuspělo díky fektivnosti jednotlivých hráčů a kvůli tomu, že ten zákon byl tvořen způsobem jak udělat zákon, tak aby platil pro všechny ostatní, ale pro mě ne.

Byl zde ideologický prvek, kdy ODS byla proti jakémukoliv zákonu či regulaci, maximálně v rámci živnostenského zákona. To se začalo měnit až po roce 2005. Roztříštěnost. Šestnáct asociací, každý přijel a tvrdil, já reprezentuji 5 000 lidí, my jsme komora a chceme tohle. Takže čím se máte řídit? Teď už je jasné, kdo za koho mluví.

Prostředí se čím dál více kazí. Chaos na trhu spouště lidí vyhovuje. Když například stanovím zdravotní standardy, tak nebude možné čarování s podporou na zdravotně postižené. Zákon každého něco bude stát, ale pirátské SBS mnohem více, možná i existenci.

Proč ten zákon až teď? Dlouhou dobu byl prosazován názor, že my chceme nějaké kompetence, ale my jsme tehdy přišli jako Security Club s tím, že ne chceme kompetence, protože jich máme pro svůj předmět podnikání dost. Navíc tam, kde jsou kompetence, tak jsou testy za jejich překročení. Jiná otázka je trochu u detektivů, ale tam to nebudeme teď tlačit jinam, byť je trapné, že každý exekutor si stejné o vás může zjistit, co chce. Takže je snaha o jasné vymezení kompetencí, ne o více kompetencí. (Zapletal, USBS)

Zdroj: Rozhovory s uvedenými majiteli a/nebo vedoucími manažery v ČR působících SBS. Vybíráme odpovědi na otázky: „Proč podle vašeho názoru v ČR zatím stále neexistuje samostatná právní norma upravující činnost SBS? Je podle vašeho názoru právní regulace činnosti SBS v ČR potřebná? Proč ano, proč ne?“

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že dlouhodobou absencí speciální legislativní úpravy pro poskytování komerčních bezpečnostních služeb ve formě samostatného zákona kritizovali všichni autoremi oslovení manažeri a/nebo majitelé SBS (viz box 7). Až na dvě výjimky se také všichni domnívají, že samoregulace činnosti SBS, ať už ve formě spoléhání na tzv. volnou ruku trhu, případně firemní či asociální pravidla vytvořená pouze samotnými SBS, není dostatečnou zárukou poskytování kvalitních bezpečnostních služeb a fungování trhu SBS. Většina z nich také hlavní vinu na dosavadní absenci samostatné právní úpravy jednoznačně svaluje na stát, potažmo na politické aktéry, což je opět plně v souladu s kritikou symbolické moci státu v modelu Abrahamsenové a Williamse. Pouze někteří majitelé a/nebo manažeri explicitně připouštějí i chyby na straně SBS, zejména co se jejich nejednotnosti a přehnaných požadavků na speciální pravomoci týče. Lze také konstatovat, že spor o speciální zákonné pravomoci pro SBS rozděluje představitelé různých asociací SBS dodnes (viz box 7).

Z hlediska fungování českého státu jako celku je však ještě důležitější otázka, kterou rovněž vzneslo hned několik majitelů a/nebo manažerů SBS – zda je absence samostatného zákona o soukromých bezpečnostních službách způsobena nezájmem nebo naopak až příliš velkým zájmem relevantních politických akterů o privatizaci bezpečnosti. Odpověď na tuto otázku se liší podle toho, které politické aktéry máme konkrétně na mysli. Zatímco pro politické strany jako celek dle většiny dotazovaných manažerů/anebo majitelů SBS byla problematika privatizace bezpečnosti až do voleb v červnu 2010 spíše okrajovým tématem, pro některé individuální politiky je naopak oblast komerční bezpečnosti SBS velmi prioritním tématem, protože buď (spolu)vlastní, či v minulosti alespoň (spolu)vlastnili – ať už přímo, nebo skrze rodinné příslušníky – nějakou SBS. Pro autora této kapitoly byly velmi překvapivé zejména vysoké odhady počtu poslanců, senátorů i různých vysoce postavených úředníků ze státní správy, kteří se přímo či nepřímo podílejí na rozhodování o klíčových aspektech privatizace bezpečnosti v České republice – například dle prezidenta ASBS Kameníka „zhruba každý čtvrtý poslanec má buď v rodině, nebo ve svém dalším příbuzenstvu, bezpečnostní agenturu“. Autor této kapitoly není schopen toto tvrzení věrohodně vyvrátit ani potvrdit, nicméně s odkazem na zahraniční studie lze

značné napojení politiků a vysokých úředníků státní správy oznámili za riziko „obrácených otáčivých dveří“ – zatímco na západ od našich hranic osoby dříve vysoce postavené v politickém establishmentu dnes často figurují velmi vysoko ve správních radách místních SBS v České republice osoby dříve vysoce postavené v SBS figurují (či figurovaly v nedávné minulosti) na nejvyšších politických a úřednických postech, včetně vedení Ministerstva vnitra. Autor této kapitoly se proto domnívá, že i pokud je výše citovaný odhad prezidenta Ašila Kameníka několikanásobně nadsazený, z hlediska míry vlivu SBS na utváření politického procesu a chápání bezpečnosti je česká varianta fenoménu otáčivých dveří rizikovější, neboť de facto stírá tradiční hranici mezi soukromou a veřejnou sférou.

Ze zahraničních debat je také patrné, že i přes značné rozdíly mezi zastánci a příznivci privatizace bezpečnosti ohledně dopadu tohoto procesu na všechny výše uvedené klíčové otázky zajišťování bezpečnosti, panuje obecná shoda ohledně důležitosti politického rozhodování. Tím se obloukem vracíme k problematice samotného průběhu privatizace bezpečnosti. Stejně jako u všech ostatních typů privatizace by mělo platit, „že konečné rozhodnutí je učiněno v rámci, který zajišťuje veřejnou debatu, širokou participaci a veřejný přístup k relevantním informacím“.³⁵⁶ To vyžaduje velkou míru transparentnosti, které však v bezpečnostním sektoru často chybí, což bohužel bezvýtku platí i pro situaci v České republice, a to zejména na poli komerční bezpečnosti. Navíc vzhledem k již více než dvacet let trvající absenci samostatné právní úpravy pro poskytování soukromých bezpečnostních služeb mohou vlastníci SBS z šedé či černé zóny díky napojení na politiky a/nebo vysoké státní úředníky ovlivňovat nastavení samotných pravidel pro působení SBS v České republice. Jak uvedl generální ředitel Securitas ČR Kuniš

„Řada poslanců a senátorů, anebo politiků obecně, je buď přímo vlastníky či spoluvlastníky SBS, nebo osobami nějak napojenými na tuto podnikatelskou činnost. Je tedy logické, že pokud chcete

356 Daphne Barak-Erez, „The Privatization of Violence“, in *Private Security: Public Order The Outsourcing of Public Services and Its Limits*, ed. Simon Chesterman and Angelina Fisher (Oxford: Oxford University Press, 2009), 80–81.

stanovit pravidla hry, která by jim zkomplikovala podnikání, nebo zvýšila náklady, případně posunula pravidla tak, aby z tisíců subjektů vznikly jen stovky, je samozřejmě, že udělají všechno pro to, aby tato pravidla nevznikla.“

V rámci modelu Abrahamsenové a Williamse pak nelze vyloučit ani možnost, že díky úzkým vztahům s některými poslanci a senátory mohou majitelé těchto SBS nepřímou ovlivňovat i samotné politické rozhodování o rozsahu, načasování a způsobu privatizace bezpečnosti v České republice. Alternativně, skrze vazby na vysoké úředníky státní správy mohou neustále se měnící poměr mezi soukromými a veřejnými poskytovateli bezpečnostních služeb ovlivňovat i lobováním na nečinnost, či alespoň nedostatečně kvalitní činnost, relevantních veřejných orgánů.

Závěr

Privatizace bezpečnosti, v této kapitole chápané jako převedení státními složkami zajišťované funkce zcela nebo částečně do soukromého sektoru, je již více než dvacet let realitou v České republice. Roční obrát trhu se soukromými bezpečnostními službami přesahuje skoro 20 miliard korun, počet registrovaných soukromých bezpečnostních služeb přesáhl 7 000 a počet jejich zaměstnanců již několik let převyšuje počet příslušníků Policie ČR. Ačkoliv lze namítnout, že Česká republika má díky přechodu od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice tržní více než bohaté zkušenosti s různými privatizačními procesy, z výše uvedené analýzy zahraniční literatury vyplývá, že privatizace bezpečnosti představuje extrémní konec privatizačního kontinua, a nejedná se tedy pouze o jiný příklad nám již dobře známého privatizačního snažení. I když totiž od konce studené války rostla role a význam nestátních aktérů v zajišťování vnitřní i vnější bezpečnosti, obecně stále existuje alespoň reziduální víra, že pouze suverénní stát má mít monopol na legitimní použití síly. Proces privatizace bezpečnosti však v každém případě toto elegantní schéma, vyplývající z tradiční dichotomie veřejný versus soukromý, narušuje.

Cílem této kapitoly bylo zodpovědět, do jaké míry a s jakými dopady tomu tak je v případě České republiky.

Z analýzy dosavadního průběhu privatizace bezpečnosti v České republice vyplývá, že v oblasti vnitřní bezpečnosti jsou dnes již jen komerčním základem poskytovány služby zákazníkům v soukromém i veřejném sektoru, které jsou svojí škálou srovnatelné s většinou dalších členských států EU. V některých aspektech však český trh s komerčními bezpečnostními službami vykazuje specifické charakteristiky. Jedná se zejména o:

1. enormně vysoký celkový počet registrovaných SBS (7 000) a jejich oborových asociací (16);
2. velikost tzv. šedé a černé zóny se službami SBS, které dohromady celkem představují 30–40 % trhu;
3. fenomén obrácených otáčivých dveří, kdy bývalí majitelé či vedoucí manažeři SBS přímo či skrze rodinné příslušníky vstupují do (či zakládají vlastní) politické strany (medializovaná kauza ABL) je pouhým viditelným vrcholkem ledovce;
4. absenci specifické právní úpravy pro poskytování soukromých bezpečnostních služeb;
5. dosavadní absenci českých soukromých vojenských společností

Pro některé z těchto českých specifík zahraniční literatura propracovaná ve druhé kapitole nenabízí jasné vysvětlení (zejména body 1 a 5), a to pravděpodobně proto, že v České republice na rozdíl od některých jiných států zatím nedošlo k masivní reartikulaci vztahů mezi veřejným a soukromým a reartikulace vztahů mezi lokálním a globálním je rovněž jasně patrná pouze v některých oblastech působení SBS. Ve všech ostatních aspektech se ale aplikace poznatků z zahraniční literatury, zejména pak modelu globálních bezpečnostních montáží na privatizaci bezpečnosti v České republice, ukázala být velmi přínosná. Jednoznačně z ní zejména vyplývá, že působení bezpečnosti nemusí vést k demontáži českého státu, nicméně neustále se postupně posouvá relativní pozice a moc soukromých a veřejných poskytovatelů bezpečnosti. Je navíc patrné, že posilování moci a pozice soukromých aktérů v České republice je podobně jako v zahraničí zdůvodňováno, propagováno a/nebo ospravedlňováno argumenty o nečinnosti, neúčinnosti a/nebo neohospodárnosti bezpečnostních

služeb poskytovaných veřejnými bezpečnostními složkami, což lze v rámci modelu globálních bezpečnostních asambláží vnímat jako frontální útok na symbolickou moc českého státu.

Dosavadní působení SBS v České republice je navíc problematické kvůli dlouhodobé absenci jasného právního rámce pro poskytování soukromých bezpečnostních služeb. Vzhledem k výše popsanému fenoménu opačných otáčivých dveří a údajné osobní propojenosti příbližně jedné čtvrtiny poslanců a senátorů s oborem komerční bezpečnosti rozhodně nelze rovněž brát na lehkou váhu varování zahraničních expertů o problémech vyplývajících z excesivního vlivu názorů soukromých bezpečnostních expertů v politickém rozhodování. Jinak řečeno, potvrzuje se argumentace Abrahamsenové a Williamse, že nelze přistupovat k sektoru soukromé bezpečnosti pouze z pohledu právní regulace a/nebo kontroly kvality služeb SBS, protože zajišťování bezpečnosti je i v České republice důležitou součástí politického i ekonomického boje o moc. V médiích propírané kauzy bezpečnosti ABL/M2.C jsou v tomto směru patrně pouze viditelnou špičkou ledovce. Představitelé českých politických stran by proto co nejdříve měli legislativně vymezit pravidla hry pro soukromé bezpečnostní aktéry, neboť bez nich je každé další pokračování privatizace bezpečnosti značně rizikové. Ve střednědobém horizontu by se také české politické špičky měly vážně zamyslet nad limity privatizace bezpečnosti, neboli jasně definovat inherentní státní funkce v oblasti zajišťování bezpečnosti dostupné všem občanům České republiky. V dlouhodobém horizontu je pak třeba mít na paměti, že bezpečnost je příliš důležitá na to, aby byla zcela svěřena do rukou soukromých bezpečnostních aktérů.